

ВИЗНАЧЕННЯ ЖИТТЄВИХ ПЛАНІВ ТА ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Сучасна молода людина опинилася в ситуації нестабільності суспільної свідомості, сум'яття і невпевненості в завтрашньому дні, коли немає прийнятних ідеалів у минулому, але і ще не знайдені нові, адекватні змінам, що відбуваються в світі, орієнтири для майбутнього розвитку, професійного, особистісного, національного самовизначення. Тому сучасній молоді дуже важко виділити і засвоїти норми дорослого життя.

Процес самовизначення, визначення зрілості затягується через те, що юнацькі мрії в реальності натрапляють на безліч проблем і труднощів дорослого життя. Більшість молодих людей пробує різні види діяльності, вчать приймати себе в декількох соціальних ролях. Вони вимушені коректувати і співвідносити з конкретними життєвими ситуаціями свої цілі і дії, виробляючи індивідуальні способи співволодіння з проблемною дійсністю дорослого миру. Тому проблема визначення життєвих планів і цінностей студентської молоді, того, як вона справляється із задачами періоду входження в дорослість, стає сьогодні досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській психології дослідження в даному напрямі проводить Т.Титаренко, яка детально розглядає поняття, структуру, а також гендерний аспект життєвих вимог [7].

К.А.Абульханова-Славська вбачає спрямованість в майбутнє як передумову сьогоденного формування особистості [1].

Також можна відзначити цілий ряд робіт, опублікованих останніми роками, де розглядаються різні аспекти проблеми вивчення життєвих планів і цінностей студентської молоді. Так, О.В.Москаленко вивчає аспект особистісно-професійного розвитку людини, а саме формування, розвиток, типи професійної самосвідомості [6].

Дослідження Я.В.Дідковської присвячені вивченню динаміки професійного самовизначення студентів [4].

У переважній більшості аналіз психологічних робіт по проблемах розвитку і становлення особистості звичайно обмежується підлітковим і юнацьким віками. Крім того, межі останніх віків ”пливуть” в залежності як від концепції і теоретичних позицій авторів, так і від культурних, соціально-економічних змін в суспільстві і виникаючої разом з ними специфіки дорослішання індивіда [5].

Л.С.Виготський одним із перших дійшов розуміння того, що на певному віковому етапі розвиток людини вже не вписується в закономірності дитячого розвитку, що тут починають діяти якісно нові механізми. “По загальному значенню і за основними закономірностями вік від 18 до 25 років складає швидше початкову ланку в ланцюзі зрілих віків, ніж завершальну ланку в ланцюзі періодів дитячого розвитку. Важко уявити собі, щоб розвиток людини на початку зрілості (з 18 до 25 років) міг бути відповідним закономірностям дитячого розвитку” [2].

Період входження в дорослість (перехід до ранньої зрілості) розуміється нами як перехідний період між юнацьким віком і ранньою зрілістю, який умовно можна обмежити тимчасовими рамками від 18 до 25 років, коли зживаються останні дитячі і підліткові зв'язки і здійснюється складний процес реального самовизначення шляхом переорієнтації на цінності саморозвитку [5].

Зріла особистість, що по-справжньому є суб'єктом свого життя, повинна володіти здібністю до цілісної, пролонгованої регуляції і організації часу життя. Будуючи плани на майбутнє, багато молодих людей не віддають собі звіту у тому, що реальне майбутнє – це не майбутнє взагалі, а майбутнє, певним чином витікаюче із теперішнього. Проте вже до 14 – 15 років у людини сформовані уявлення про порівняно віддалене майбутнє в професійній, сімейній і інших сферах життєдіяльності. Ці уявлення включають певні життєві домагання і узгоджуються з певними термінами їх реалізації [3].

Метою нашого дослідження стало виявлення життєвих планів і цінностей молоді під час професійної підготовки.

Результати дослідження та їх обговорення. В експериментальному дослідженні прийняли участь 70 студентів 3, 4 курсів психологічних спеціальностей Мелітопольського державного педагогічного університету. Для проведення емпіричного дослідження нами був використаний “Тест незакінчених речень”.

Незакінчені речення виявляють не тільки уявлення студентів про своє теперішнє, минуле і майбутнє, але і когнітивне, раціональне уявлення про ціннісні орієнтації, а також емоційно-ціннісне відношення до свого життєвого шляху.

Студентам пропонувалось завершити вісім речень. Нижче наводяться варіанти відповідей, які найбільше зустрічалися в анкетах.

1. “Бути сучасним, значить...” – йти в ногу з часом (32,5%); бути практичним, діяльним, професійним (18%); бути багатогранною, освіченою, інтелектуально розвиненою особистістю (12%); стежити за модою (11,5%); успішно реалізувати свій особистісний потенціал (10%); мати престижну роботу, бути багатим, розумним, пробивним, крутим (10%); уміти орієнтуватися в подіях, що відбуваються (3%); немає відповіді (3%).

2. “Я уявляю собі цікаву людину...” – розумною, начитаною, ерудованою, з розвиненим відчуттям гумору, комунікабельною, емпатійною

(94%); модно одягненою, красивою, товариською (3%); знаючою сенс життя (3%).

3. “Духовне багатство людини – це...” – єдність моралі і етики, людяності і розуміння (44%); освіта, культура поведінки, всебічна розвиненість, розвинене відчуття такту (33%); віра в Бога, багатство внутрішнього світу, мудрість, доброта (12%); немає відповіді (7%); наявність мети, для досягнення якої немає ніяких перешкод (4%).

4. “Щоб знайти себе необхідно...” – знайти своє покликання в житті (професія, сім'я, суспільство) і повністю реалізувати себе (49%); зрозуміти свій внутрішній світ, своє “Я”, жити в гармонії з собою і оточуючими, бути упевненим (27%); досягти поставленої мети (24%).

5. “Я думаю, що дорослість настає тоді, коли...” – людина самостійно ухвалює рішення і несе відповідальність за їх виконання (61%); людина починає об'єктивно оцінювати себе і навколишній світ (13%); людина знайшла своє місце в житті (10%); їй 18-25 років (8%); немає відповіді (7%); їй 60 років (1%).

6. “Самовизначення особистості – це...” – самооцінка, самоаналіз, самокритичність (38%); вибір життєвого шляху (професії, сім'ї, освіти) (19%); немає відповіді (19%); самореалізація (17%); характер (7%).

7. “Життєтворчість особистості – це...” – побудова планів, цілей і творчий підхід до їх реалізації (51%); немає відповіді (19%); досягнення людини протягом життя (16%); активна участь у житті суспільства (12%); оптимізм (2%).

8. “Для того, щоб бути щасливою, людині необхідно...” – сім'я (25%); здоров'я (20%); любов (18%); матеріальна забезпеченість (13%); кожен по-своєму розуміє щастя (13%); улюблена робота (5,5%); освіта (5,5%).

Як показало проведене дослідження, студентська молодь живе переважно теперішнім. Майбутнє бачиться недостатньо чітко і ясно, мабуть тому, що життя ще не ставить перед ними досить складних питань.

Отримані результати говорять про те, що у наших випробовуваннях значущими є не навчально-професійні, а інші психологічні аспекти їх життєдіяльності. Для них актуальним є активний пошук себе, близької людини (партнера, друга), особистісні зміни і зростання, ставляться питання самоусвідомлення, що співвідноситься з характеристикою студентського віку.

Висновки. Соціальна зрілість виступає в різних планах, у тому числі і в співвідношенні особистісного і професійного самовизначення з матеріальним забезпеченням. Студенти чітко уявляють до яких благ слід прагнути – забезпечене життя, особистісне щастя, професійні досягнення, а шляхи їх досягнення не прописані, не репрезентуються соціумом у цілому. У нас не завжди спостерігається відповідність між рівнем кваліфікації і досягненням бажаного матеріального і соціального статусів. Це одна з проблем сучасності, і, можливо, вона багато в чому визначає ті уявлення про майбутнє, які ми знайшли в обстеженій групі.

Перспективи подальших пошуків у даній галузі ми бачимо в складанні чіткої програми досягнення бажаного майбутнього студентською молоддю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова-Славская К.А. Личность в процессе деятельности и общения/ К.А. Абульханова-Славская // Психология личности / К.А. Абульханова-Славская. – Самара, 2002. – С. 301 – 344.
2. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6 т. / Л.С. Выготский. – М.: Педагогика, 1982 – 1984. – Т. 4: Детская психология. – 1984. – 432 с.
3. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и ценностные ориентации личности / Е.И. Головаха // Психология личности в трудах отечественных психологов. –СПб, 2000. – С. 123 – 128.

4. Дидковская Я.В. Динамика профессионального самоопределения студентов / Я.В. Дидковская // Социологические исследования. – 2001. – № 7. – С. 132 –135.
5. Красило Д.А. Эмпирическое исследование особенностей реального самоопределения современной молодежи / Д.А.Красило // Психологическая наука и образование. – 2003. – № 2. – С. 89 – 100.
6. Москаленко О.В. Личностно-профессиональное развитие современного человека / О.В. Москаленко // Психологическая наука и образование. – 2004. – № 4. – С. 168 – 183.
7. Титаренко Т. Жизненные потребности личности: феноменологический и структурно-функциональный подходы / Т.Титаренко // Психология и общество. – 2004. – № 4. – С. 128 – 145.

АНОТАЦІЯ

Кобильник Л.М., Фалько Н.М. Визначення життєвих планів та цінностей студентської молоді. У статті розглянуті соціально-психологічні аспекти проблеми визначення життєвих планів і цінностей молоді в навчальній і професійній діяльності. Намічаються шляхи подальшого вивчення теми на основі отриманих результатів.

Ключові слова. Студентська молодь, цінності, життєві плани, аспекти життєдіяльності.

АННОТАЦИЯ

Кобильник Л.Н., Фалько Н.Н. Определение жизненных планов и ценностей студенческой молодежи. В статье рассмотрены социально-психологические аспекты проблемы определения жизненных планов и ценностей молодежи в учебной и профессиональной деятельности. Намечаются пути дальнейшего изучения темы на основе полученных результатов.

Ключевые слова. Студенческая молодежь, ценности, жизненные планы, аспекты жизнедеятельности.

SUMMARY

Kobylnik L., Falko N. The determination of life plans and values of the student youth. The article considers the socially-psychological aspects of the determination problem of life plans and values of young people in educational and professional activity. The ways of further study of the theme are set on the basis of results.

Key words. *Student young people, values, life plans, aspects of vital functions.*